

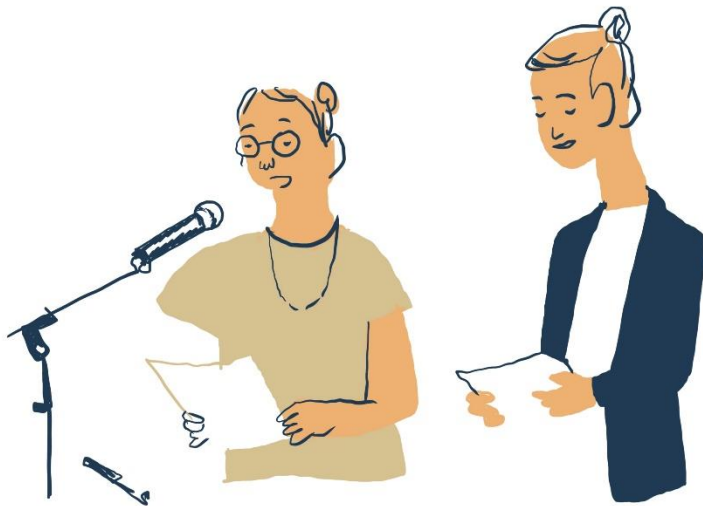
Verslag Comics @ the Museum

6 september 2022 | Stripmuseum, Brussel

Tekst: Jan De Smedt (FARO)

Illustraties: Abdel de Bruxelles

Op 6 september 2022 organiseerde FARO i.s.m. het Belgisch Stripcentrum en Stripgids de conferentie Comics @ the Museum. De hamvraag van deze conferentie was hoe musea strips succesvol kunnen inzetten in hun werking en communicatie. De sprekers kwamen uit heel Europa, met ervaringsdeskundigen uit het Louvre (Parijs), het Museo Nacional Thyssen-Bornemisza (Madrid), het Istituto Italiano di Cultura in Brussel (namens het Italiaanse Fumetti nei Musei-project), het Musée de l'Homme (Parijs) en het Jüdisches Museum (Berlijn).

De rode draad van deze conferentie was, zoals gezegd, de vraag hoe musea strips gebruiken in hun werking en hoe ze dat heel concreet aanpakken. Al gauw bleken er grote verschillen te bestaan. Zo beschouwt Fabrice Douar, uitgevedirecteur van het Louvre, de strip als een autonoom kunstwerk. Dat impliceert dat de stripauteur de vrije hand krijgt, letterlijk en figuurlijk. Na een initieel akkoord over de grote inhoudelijke lijnen van de

strip is er immers carte blanche. Bij andere instellingen en projecten daarentegen komt de nadruk meer te liggen op het educatieve en op de historische en wetenschappelijke correctheid. Het ene sluit het andere natuurlijk niet bij voorbaat uit.

Die diversiteit in aanpak en visie werd doorheen de dag duidelijk in de verschillende presentaties en de eropvolgende vragenmomenten.

Spanningsveld auteur – historische correctheid

Na de verwelkoming door Isabelle Debekker (directeur van het Stripmuseum) en de introductie door Olga Van Oost (algemeen directeur van FARO) gaven Marie Naumann en Katharina Wulffius van het Jüdisches Museum van Berlijn het startschot met de ontstaansgeschiedenis van de graphic novel [Moishe. Six Anecdotes from the Life of Moses Mendelssohn](#).

Meteen werd het spanningsveld auteur-historische correctheid aangehaald. Soms nam de auteur, bewust of onbewust, anachronismen op omdat hij zich liet leiden door visueel aantrekkelijk beeldmateriaal dat niet overeenkomt met de historische werkelijkheid. Ook [Heroes, Freaks and Super-rabbis](#), een tentoonstelling uit 2010 over de impact van Joodse stripauteurs, kwam ter sprake. Over een belangrijk stuk geschiedenis van strips en popart dus. Alhoewel het museum een aantal vooraf bepaalde doelstellingen (zoals: het aantrekken van een jonger publiek middels de strip) niet haalde – de vooropgestelde bezoekersaantallen van de expo over de bekende 18e-eeuwse, Joods-Duitse filosoof Moishe Mozes werden niet gehaald – wil het Jüdisches Museum in de toekomst graag verder werken met strips. Duitsland heeft bovendien een rijke actuele stripscène.

André Delpuech, tot voor kort directeur van het Musée de l'Homme in Parijs, besprak [Les esclaves oubliés de Tromelin](#) van Sylvain Savoia, een strip over de gruwel van de slaventransporten. In 2019 liep in het museum [een tentoonstelling](#) over deze thematiek.

Recenter liep de tentoonstelling [Aux frontières de l'humain](#), over de impact van technologische vooruitgang op de mens (oktober 2021-mei 2022).

Aansluitend kwam dezelfde thematiek aan bod in de expo [Carte blanche à Enki Bilal](#) (maart 2022-juni 2022). Bilal

verwierf sinds de jaren 70 een sterrenstatus in de stripwereld met zijn magisch-realistische en vaak dystopische werken. Het mag dan ook niet verwonderen dat tijdens de vragenronde behoorlijk wat aandacht ging naar het werken met Bilal. Het ontlokte André Delpuech de opmerking dat door de samenwerking met Bilal plots een heel ander soort publiek de weg vond naar het museum. Recent werkte het museum samen met de uitgeverij Editions 2024 voor de uitgave van de strip [Des Vivants](#). Die brengt het aangrijpende relaas van een verzetsgroep, die door de museumploeg tijdens de Tweede Wereldoorlog tot stand werd gebracht. Belangrijk is, zo gaf Delpuech aan, dat alles (“elke zin, elk beeld, elke scène”) is gebaseerd op onderzoek. Zo is het dus echt gebeurd. Toch is dit geen droge ‘historische’ strip: het is ook een overweldigend artistiek product dat zowel stripliefhebbers als mensen die geïnteresseerd zijn in de geschiedenis van WO II, het verzet, de repressie, de collaboratie enz. kan bekoren.

Een vraag naar de houding van de eerste drie sprekers tegenover het inschakelen van strips in de museale context werd meestal positief beantwoord. Hoe de door musea uitgegeven strips geadverteerd werden bracht de rol van uitgevers onder de aandacht. Het is belangrijk om ook ruimte en tijd (en dus budget) te voorzien om de strip te lanceren en promoten. Er is zeker een grote rol weggelegd voor een (kundige) uitgever. Die kent in principe het klappen van de stripzweep en weet wat werkt, zowel narratief als grafisch. Museummensen hebben die ervaring niet (of amper).

Een zelfstandige kunstvorm

Na de koffiepauze nam Fabrice Douar van het Louvre het woord. Hij hield een betoog over de evolutie van de strip als kunstvorm en hoe in het Louvre de strip als 9de Kunst sinds het einde van de jaren 90 geïntegreerd wordt. Zo krijgen stripauteurs die rond het Louvre of zijn collecties werken volledige artistieke vrijheid en toegang tot gebouwen en collecties.

Als voorbeeld haalde Douar [Période glaciaire](#) van Nicolas de Crécy aan, de knotsgekke strip waarmee de reeks is begonnen. Dit verhaal brengt de 'herontdekking' van het Louvre in een toekomstige ijstijd waarin elke notie van wat een 'museum' is helemaal is vergeten. Het maakt onderdeel uit van een [collectie](#) van een twintigtal werken, opgebouwd rond het Louvre. Zowat alle registers en perspectieven komen aan bod in deze waaier van strips: humor, ernst, procedures en zelfs erotiek.

Ana Cela van het Museo Nacional Thyssen-Bornemisza in Madrid ziet in het aanbieden van artikelen in de museumshop, waaronder strips dus, een uitgelezen middel om een blijvende herinnering te bieden aan het museumbezoek. Zo nemen bezoekers een stukje museum mee. Momenteel zijn daar vijf strips in de aanbieding, elk met hun eigen invalshoek: van een strip over twee jongeren die door het museum wandelen en hun gedachten de vrije loop laten, tot een beeldverhaal over Georgia

O'Keefe van wie meerdere werken in de museumcollectie aanwezig zijn.

Bij de Q&A kwamen onderwerpen als de betrokkenheid van educatieve medewerkers en de problematiek van de rechten bij publicaties aan bod. Douar is stellig: hij weigert er een educatieve laag op aan te brengen; het zou een strip "versmachten". Ana Cela waarschuwt dat, als je een strip wil maken over een kunstenaar van wie het auteursrecht nog niet is vervallen, je moet uitkijken.

Italië stripland

Na de middagonderbreking werd het project *Fumetti nei Musei* voorgesteld. Dat gaat uit van het Italiaanse ministerie van Cultuur. Dit project (°2018) wil het teruglopend aantal, vooral jongere, museumbezoekers opkrikken. Tijdens de covidpandemie werd het ironisch genoeg mee ingezet in een digitaal project om de Italiaanse bevolking meer thuis te doen blijven, met als bedoeling de link tussen de Italianen en hun cultureel

Our objective, Fumetti objective
is to promote Italian Language
and Italian culture around
the World

making
exhibitions,
lot of workshops
with kids and
Adults, lot
of different
Smarts and
artistic
activities

erfgoed te verzekeren.

Er is ook een participatie van het ministerie van Buitenlandse Zaken, als onderdeel van de culturele diplomatie van het land. Via deze strips kunnen mensen in het buitenland die interesse hebben in Italië, de Italiaanse taal en cultuur, kennismaken en er zich (verder) in verdiepen.

Er werden ondertussen al [51 strips](#)

geproduceerd over evenveel musea en door telkens andere auteurs. Er zijn er nog achttien in de maak. De auteurs krijgen een aantal voorwaarden opgelegd, zoals wetenschappelijke correctheid, maar krijgen verder stilistisch en narratief de vrije hand. Allegra Iafra van het Istituto Italiano di Cultura in Brussel stelde het project voor in naam van bezieler Mattia Morandi die verhinderd was. Zij kondigde ook de oprichting aan van een fonds voor de stripwereld door de Italiaanse staat.

Hierop volgend werden break-outgroepjes gevormd om ervaringen en bekommernissen te delen. Nadien werd hierover verslag uitgebracht. Er kwam heel wat naar voren, te veel om op te sommen. Toch een paar hoofdpunten.

- Iedereen is het er roerend over eens dat strips een groot potentieel hebben in het museumlandschap. “An image is worth a thousand words”, postuleerde iemand. De universaliteit van een afbeelding kan, los van taal, een object tot leven brengen.
- Musea, en bij uitbreiding ook andere erfgoedorganisaties, beschikken over een enorm reservoir van verhalen en beelden: het materiaal waarmee geweldige strips kunnen worden gemaakt.
- Ook over het al dan niet werken met een uitgeverij is er een vrijwel algemene consensus. De ervaringsdeskundigen zeggen dat een goede uitgever goud waard is: zij zijn doorsnee het meest aangewezen om het juiste doelpubliek te vinden en de promotiemogelijkheden in te schatten.
- De vraag wordt gesteld of FARO en/of het Stripmuseum wil optreden als makelaar in een netwerk dat de relatie tussen de strip- en de erfgoedsector kan uitdiepen. De conferentie van vandaag wordt als erg positief geëvalueerd, maar moet of kan ook verder worden uitgediept.
- Het is meteen een hele grote stap om een voldragen strip te willen maken. Er zijn ook andere mogelijkheden om met stripmakers en illustratoren te werken. Het Palais des Beaux-Arts de Lille liet stripmaker François Boucq los in de zalen, [met een bijzonder resultaat](#).

5.000 euro ondersteuning

Een bijzonder moment was de passage van Stripgids-bestuurder Karl van den Broeck. Hij stelde een aanmoedingspremie voor, t.w.v. 5.000 euro, die in 2023 aan een stripauteur zal worden uitgereikt. Er is een bijhorend reglement dat aan de deelnemers zal worden bezorgd. Hiermee wil Stripgids musea aanmoedigen om werk te maken van een (eerste) strip.

Wroeten, zoeken, zweten en métier

Naar aloude gewoonte kondigde zich ondertussen het klassieke tijdsgebrek aan en werd het afsluitende panelgesprek kort gehouden. Auteur en Stripmuseum-voorzitter Pieter Depoortere onderstreepte de kracht van beeldtaal. Met zijn strips rond de figuur ‘[Boerke](#)’ slaagt hij erin ver buiten de eigen lands- en taalgrenzen zijn werk aan de man te brengen. Tevens praktisch in een meertalig land als België. Verder kwamen Brussel, Magritte en financiële aspecten aan bod. Eveneens in het panel zaten uitgever Wiebe Mokken (Scratch Books), auteur en doctoraatsonderzoeker Gabri Molist, auteur Judith

Vanistendael en Abdel de Bruxelles. Die laatste was als gasttekenaar actief, en hij vergastte het publiek met een reeks leuke karikaturale tekeningen, die hijin de loop van de dag maakte .

Judith Vanistendael wees er heel duidelijk op dat een strip maken zowel geld als tijd kost: een strip maken is geen leukigheid, maar een beroepsbezigheid. Het is wroeten,

zoeken, zweten en métier. Dat werd bevestigd door Wiebe Mokken, die het boek van het Jüdisches Museum in verschillende talen tezelfdertijd uitbracht. Bij de productie van een strip komt – net zoals bij een ander boek – heel wat kijken. Het is goed om een beroep te doen op de expertise van specialisten. Gabri Molist stelde ten slotte dat het interessant zou kunnen zijn om te onderzoeken wat het effect en de impact zijn van strips door musea.

Het was de laatste, echt warme dag van de Belgische zomer en dat hebben de genodigden en de sprekers geweten. Het werd in het prachtige, door Horta ontworpen gebouw, warmer dan buiten. Maar uiteindelijk keerde iedereen bezweet maar pakken wijzer terug naar huis.

